

Sygnatura akt XII C 1252/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 8 lipca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Zofia Lehmann

Protokolant:Starszy sekretarz sądowy E. W.

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2016 r. w Poznaniu sprawy z powództwa

T. W., zam. ul. (...), (...)-(...) P.

przeciwko (...) Spółce z o.o. z siedzibą w P., ul. (...), (...)-(...) P.

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda:

a. kwotę 63.571,01,-zł tytułem nakładów na rewitalizację zajmowanego przez niego budynku mieszkalnego z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 18 czerwca 2013 roku do dnia zapłaty;

b. kwotę 87.389,-zł tytułem ubytku wartości zajmowanej przez niego nieruchomości z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 18 czerwca 2013 roku do dnia zapłaty.

I. Kosztami niniejszego postępowania obciąża pozwanego i w związku z tym:

a. zasądza od niego na rzecz powoda kwotę 6.000,-zł z tytułu zwrotu części uiszczonej przez niego opłaty sądowej, kwotę 8.888,90-zł z tytułu zwrotu części poniesionych przez niego wydatków na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych oraz kwotę 3.600,-zł z tytułu zwrotu poniesionego przez niego kosztu jego procesowego zastępstwa;

b. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1.500,-zł tytułem pozostałej części nieuiszczonej opłaty sądowej;

c. kosztem procesowego zastępstwa pozwanego obciąża go we własnym zakresie.

SSO Zofia Lehmann

Sygn. akt XII C 1252/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 17 czerwca 2013 r., o dacie wpływu do tutejszego Sądu w dniu 18 czerwca 2013 r., skierowanym przeciwko (...) **Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.**, powód **T. W.** wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty **120.000 zł** wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, w tym:

1) **40.000 zł** tytułem odszkodowania związanego z koniecznością poniesienia nakładów akustycznych w budynku mieszkalnym powoda,

2) **80.000 zł** tytułem odszkodowania za spadek wartości nieruchomości powoda.

Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swoich żądań powód przedstawił stan faktyczny, który legł u stóp skierowania przeciwko pozwanemu roszczeń o zapłatę, tj. objęcie z dniem 28 lutego 2012 r. nieruchomości znajdującej się w sferze jego własności, położonej w P. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą KW nr (...) ustanowionym obszarem ograniczonego użytkowania dla cywilnego lotniska P. – Ł. w P.. Powód wskazał, że na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (...) Nr XVIII/302/12 z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P. należąca do niego nieruchomość położona przy ul. (...) w P. znalazła się w tzw. strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania. Uchwałą Nr XVIII/302/12 wprowadzone zostały ograniczenia w zakresie przeznaczania terenów, wymagań technicznych dotyczących budynków oraz sposobu korzystania z terenów. Pismem z dnia 21 marca 2013 r. powód zgłosił pozwanemu roszczenia pod kątem rodzajowym i wezwał go do powołania biegłego celem oceny doznanych przez nich szkód, jednak pozwany odmówił prowadzenia rozmów ugodowych, zaoferował natomiast wyłącznie prowadzenie procedury concyliacyjnej według ustalonych przez niego zasad i tylko co do roszczenia o nakłady „wygłuszeniowe” budynku. Zdaniem powoda, na tle tak przedstawionego stanu faktycznego przysługują mu wobec pozwanego roszczenia oparte o przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.jedn. opubl. Dz.U. 2013 r., poz. 1232), a mianowicie art. 129 ust. 2 oraz art. 136 ust. 3 w zw. z art. 129 ust. 2 tej ustawy, zastosowanie i wykładnię których szczegółowo i obszernie uzasadnił. Zdaniem powoda, interpretacja przepisów art. 136 ust. 3 u.p.o.ś. w zw. z art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. wskazuje jednoznacznie, że ustawodawca nie ustanowił wymogu poniesienia nakładów na rewitalizację akustyczną budynku przed wniesieniem pozwu, takie też stanowisko dominuje w orzecznictwie sądów powszechnych apelacji (...). Powód wyliczył, jakich ograniczeń w korzystaniu ze swej nieruchomości doznał, określił zakres dochodzonego odszkodowania, wskazał ponadto, że zaistniała szkoda majątkową w swojej sferze prawnej definiuje jako obejmującą również zmniejszenie wartości nieruchomości w myśl art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. Odwołując się do treści art. 140 k.c. powód wskazał, że nieruchomość jest dobrem o charakterze inwestycyjnym, kapitałem, z którego korzystałby bez ograniczeń, gdyby nie ustanowiono wskazanego wyżej obszaru ograniczonego użytkowania. Jednym z najistotniejszych ograniczeń w korzystaniu z niej w rozumieniu art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. jest hałas, a ściślej – konieczność znoszenia przez nich normatywnie dopuszczonych przekroczeń hałasu. Powód wskazał również, że ewentualne wykluczenie przepisów ustawy Prawo o ochronie środowiska jako podstaw prawnych roszczeń nie wyłącza ich oparcia o art. 435 k.c. w zw. z art. 322 – 328 cytowanej ustawy. Powód dotrzymał ponadto terminu z art. 129 ust. 4 u.p.o.ś. do zgłoszenia pozwanemu roszczeń. Żądanie zapłaty odsetek ustawowych oparł o treść art. 455 k.c. i art. 481 § 1 k.c. (k. 1-13v akt).

W odpowiedzi na pozew z dnia 15 lipca 2013 r. pozwany (...) **Sp. z o.o. z siedzibą w P.** wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pozwany podniósł, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie. Zakwestionował czynną legitymację procesową po stronie powodowej w zakresie dotyczącym roszczenia o zapłatę odszkodowania z uwagi na konieczność rewitalizacji akustycznej budynku. Zdaniem pozwanego, z odpisu księgi wieczystej załączonego do pozwu nie wynika, aby powód był właścicielem nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym. Wyraził też pogląd, że orzeczenia zapadające na gruncie stanów faktycznych obejmujących obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K. mają dla niniejszej sprawy ograniczone znaczenie, gdyż każdy obszar ograniczonego użytkowania cechuje inna specyfika. Ograniczenia w zakresie sposobu korzystania z nieruchomości wprowadzone Uchwałą nr XVIII/302/12 są zdecydowanie mniej radykalne niż w przypadku stref związanych z utworzeniem takiego obszaru dla lotniska wojskowego P. – K.. Pozwany zakwestionował roszczenie powoda o zapłatę odszkodowania za spadek wartości rynkowej nieruchomości jako niewykazane z punktu widzenia art. 6 k.c. Zdaniem pozwanego, samo wprowadzenie obszaru ograniczonego użytkowania nie przesądza automatycznie o jego odpowiedzialności odszkodowawczej. Odszkodowanie służy bowiem za konkretną szkodę, która powstała w związku z ograniczeniem sposobu korzystania

z nieruchomości. W ocenie pozwanego, utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania i wprowadzenie tzw. strefy wewnętrznej, w której jest położona nieruchomość powoda, nie spowodowało zwiększenia emisji hałasu w stosunku do jego poziomu z okresu sprzed wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania. Wręcz przeciwnie, objęcie obszarem ograniczonego użytkowania zabudowy mieszkaniowej położonej w tzw. strefie wewnętrznej obszaru miało na celu zagwarantowanie dodatkowej ochrony dla nieruchomości położonych w najbliższym otoczeniu lotniska. W związku z powyższym nie można przyjąć w okolicznościach faktycznych sprawy, aby na skutek bliskości lotniska i ograniczeń wprowadzonych ww. uchwałą Sejmiku Województwa (...) spadła atrakcyjność i co za tym idzie wartość zabudowanej nieruchomości powoda. Wbrew treści pozwu, nie nałożono na powoda żadnych ograniczeń co do przeznaczenia nieruchomości ani sposobu korzystania z niej, a więc nie mogło dojść do znacznego uszczuplenia jego prawa własności. Wskazana uchwała nie wprowadziła dla tej nieruchomości żadnych ograniczeń w zakresie przeznaczenia terenu ani żadnych ograniczeń co do sposobu korzystania z niego. Pozwany podniósł ponadto, że nie generuje tzw. emisji, albowiem wytwarzany w związku z działalnością lotniska cywilnego poziom hałasu nie przekracza powszechnie dopuszczalnych norm. Co za tym idzie nie można uznać, aby powodowi przysługiwały jakiegokolwiek roszczenia odszkodowawcze, albowiem nie sposób mówić o powstaniu szkody w związku z działalnością lotniska P. - Ł.. W ocenie pozwanego, sąsiedztwo lotniska cywilnego wpływa wręcz na zwiększenie atrakcyjności nieruchomości mieszkalnych, co również uniemożliwia uznanie, aby sam fakt wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania mógł ujemnie wpłynąć na wartość nieruchomości powoda. Pozwany podniósł, że strona powodowa nie wykazała zgodnie z treścią art. 6 k.c. konieczności poniesienia nakładów na rewitalizację akustyczną budynku, dlatego żądanie pozwu w tym zakresie również winno być oddalone. Ochronie akustycznej nie podlegają całe budynki, ale jedynie pomieszczenia wymagające stosownej ochrony akustycznej. Nie jest też tak, że powód codziennie narażony jest na hałas na poziomie górnej granicy dopuszczalnej w danym obszarze. Pozwany podejmuje działania związane z ograniczeniem emisji hałasu. Przesłanką żądania odszkodowania jest każdorazowo zaistnienie szkody, a nie można wykluczyć sytuacji, że zastosowane w budynku powoda rozwiązania techniczne są wystarczające dla zapewnienia komfortu akustycznego w pomieszczeniach wymagających takiej ochrony (k. 36-58 akt).

W piśmie procesowym z dnia 16 lutego 2016 r. powód rozszerzył żądanie pozwu i wniósł o zasądzenie łącznej kwoty **150.960,01 zł** wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, w tym:

- 1) **63.571,01 zł** tytułem odszkodowania związanego z koniecznością poniesienia nakładów na wygłuszenie,
- 2) **87.389,00 zł** tytułem odszkodowania za spadek wartości nieruchomości.

Wniósł ponadto o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 3-krotności stawki minimalnej wynagrodzenia radcy prawnego.

Powód wskazał, że rozszerzenie powództwa ma swoje uzasadnienie w ustaleniach opinii z dziedziny szacowania nieruchomości, akustyki i budownictwa. Podtrzymał ponadto żądanie zasądzenia odsetek ustawowych od dnia wniesienia pozwu (k. 962-963 akt).

W toku postępowania strony konsekwentnie podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powód T. W. jest właścicielem nieruchomości gruntowej położonej w P. przy ul. (...), stanowiącej działkę o numerze (...), o powierzchni 0,0836ha, dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (...) prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Nieruchomość ta składa się z jednej działki ewidencyjnej nr (...) o pow. 836m², ma charakter nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinny (oznaczonym jako 48) w zabudowie wolnostojącej, o dwóch kondygnacjach nadziemnych, podpiwniczonym, o pow. użytkowej 215,49m² oraz budynkiem biurowo-mieszkalnym w zabudowie wolnostojącej, o jednej kondygnacji nadziemnej, podpiwniczonym, o pow. użytkowej 60,00m² i

budynkiem gospodarczym połączonym w budynku mieszkalnym, o jednej kondygnacji nadziemnej, nieocieplonym, o pow. użytkowej 12,00m².

Nieruchomość usytuowana przy ul. (...) w P. znajduje się na terenie gminy T..

Prawo własności spornej nieruchomości powód uzyskał w drodze umowy darowizny zawartej przez niego z rodzicami 15 lat temu.

Według stanu na dzień 28 lutego 2012 r. na obszarze, na którym położona jest sporna nieruchomość, obowiązywało studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy T.. Zgodnie ze studium uchwalonym uchwałą nr XII/134/2011 Rady Gminy T. z dnia 21 czerwca 2011 r. przedmiotowy teren położony w P. przy ul. (...) działka nr (...) oznaczony jest jako **M.4 – tereny zabudowy mieszkaniowej o dużej intensywności**.

Okoliczności niesporne, jak również wydruk treści księgi wieczystej KW nr (...) (k. 16-26, 201-203 akt), dokumenty na k. 229-230 akt, zeznania powoda T. W. (k. 994 akt)

Nieruchomość powoda jest położona w bliskim sąsiedztwie lotniska cywilnego P.-Ł., które jest własnością pozwanego. Lotnisko P.-Ł. powstało przed I wojną światową, w 2013 r. i jest najstarszym lotniskiem w Polsce. W okresie po transformacji ustrojowej przystąpiono do modernizacji (...) lotniska. W 1997 r. utworzono pozwaną spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (...), której udziałowcami są Przedsiębiorstwo Państwowe (...) w W., Skarb Państwa, Miasto P. i Województwo (...). Pozwana spółka przystąpiła do modernizacji lotniska i w 2001 r. oddała do użytku dwa nowoczesne terminale: pasażerski i cargo oraz nową płytę postojową. Z kolei od 2008 r. lotnisko jest gotowe do obsługi ruchu lotniczego w strefie S.. Jednocześnie w ostatnich kilkunastu latach gwałtownie wzrosło zapotrzebowanie na usługi lotnicze obsługiwane przez (...). W 2000 r. z portu skorzystało 227.847 pasażerów i zanotowano wówczas 13.225 operacji lotniczych, w 2008 r. liczba pasażerów wyniosła już 1.274.679 przy 23.609 operacji lotniczych, z kolei w 2012 r. liczby te odpowiednio wynosiły: 1.594.929 i 25.256.

Okoliczności niesporne, jak również wydruki materiałów prasowych (k. 88-97 akt)

Szacowana nieruchomość położona jest w P., które położone jest we wschodniej części gminy i graniczy bezpośrednio z P.. P. znajduje się w odległości około 12km na zachód od centrum P. i około 4 km na wschód od obwodnicy P. S11. Wieś posiada dobrą infrastrukturę handlowo-usługową oraz oświatową.

Przedmiotowa nieruchomość wchodzi w skład osiedla budynków jednorodzinnych z towarzyszącą infrastrukturą. W najbliższym jej otoczeniu znajdują się tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, dalej tereny przemysłowe. Znajduje się ona przy ulicy mającej nawierzchnię z kostki betonowej, oświetlonej z urządzonym chodnikiem. W promieniu około 1km znajdują się obiekty użyteczności publicznej, punktu usługowo-handlowe oraz publiczna komunikacja autobusowa. Dojazd za pomocą transportu własnego, dogodne połączenie z P..

Nieruchomość należąca do powoda posiada dostęp do infrastruktury – prądu, wody, gazu, kanalizacji ogólnospławnej. Budynek mieszkalny posiada instalacje wewnętrzne oraz ogrzewanie centralne z pieca na paliwo stałe i wentylację grawitacyjną. Budynki gospodarcze natomiast posiadają instalację elektryczną i wodociagową.

Grunt ma kształt regularny, prostokątny. Nieruchomość jest ogrodzona, ma nawierzchnię z kostki betonowej, oświetlona, ma urządzony chodnik. Teren przy budynkach odpowiednio zagospodarowany – częściowo utwardzony kostką betonową, urządzona zieleń – trawa, drzewa i krzewy ozdobne.

Budynek mieszkalny został wzniesiony w technologii tradycyjnej, wybudowany w 1981 r., budynek gospodarczy również wzniesiony został w technologii tradycyjnej w latach 80-tych.

Okoliczności niesporne

Decyzją z dnia 28 lutego 2011 r. (...) Dyrektor Ochrony Środowiska w P. na wniosek pozwanego ustalił środowiskowe uwarunkowania dla przedsięwzięcia pod nazwą „Rozbudowa i modernizacja (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością im. H. W.” położonego w P. przy ul. (...).

Dowód : decyzja (...) Dyrektora Ochrony Środowiska w P. z dnia 28 lutego 2011 r. z dnia 28 lutego 2011 r. na k. 61-87, 161-194, 243-276, 345-348, 933-937v akt, dokumenty na płycie CD – k. 224 akt

Na podstawie art. 135 ust. 1, 2, 3a i 3b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska Sejmik Województwa (...) podjął w dniu 30 stycznia 2012 r. uchwałę Nr XVIII/302/12 w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P.-Ł. w P., która weszła w życie w dniu 28 lutego 2012 r.

Uchwała ta utworzyła obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska P.-Ł. w P., podzielony na dwie strefy tzw. strefę wewnętrzną i tzw. strefę zewnętrzną, a w nim określiła ograniczenia w zakresie przeznaczania terenów, wymagań technicznych dotyczących budynków oraz sposobu korzystania z terenów.

Na mocy tej uchwały opisana wyżej nieruchomość, należąca do powodów, znalazła się w **tzw. strefie wewnętrznej** obszaru ograniczonego użytkowania.

Zgodnie z § 3 uchwały, granicę zewnętrzną obszaru ograniczonego użytkowania wyznacza się na podstawie:

- 1) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory dnia $L_{AeqD} = 55$ dB, pochodzącego od startów, lądowań i przelotów statków powietrznych;
- 2) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocy $L_{AeqN} = 45$ dB, pochodzącego od startów, lądowań i przelotów statków powietrznych;
- 3) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory dnia $L_{AeqD} = 50$ dB, pochodzącego od pozostałych źródeł hałasu związanych z działalnością lotniska;
- 4) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocy $L_{AeqN} = 40$ dB, pochodzącego od pozostałych źródeł hałasu związanych z działalnością lotniska.

W myśl postanowienia § 4 uchwały, w obszarze ograniczonego użytkowania wyodrębniono dwie strefy:

1) strefę zewnętrzną, której obszar od zewnątrz wyznacza linia będąca granicą obszaru ograniczonego użytkowania, określona w § 3, a od wewnątrz linia będąca obwiednią:

a) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory dnia $L_{AeqD} = 60$ dB oraz dla pory nocy $L_{AeqN} = 50$ dB, pochodzącego od startów, lądowań i przelotów statków powietrznych;

b) izolacji równoważnego poziomu dźwięku A dla pory dnia $L_{AeqD} = 55$ dB oraz dla pory nocy $L_{AeqN} = 45$ dB, pochodzącego od pozostałych źródeł hałasu związanych z działalnością lotniska;

2) strefę wewnętrzną, której obszar od zewnątrz wyznacza linia będąca obwiednią, o której mowa w pkt 1, a od wewnątrz linia biegnąca wzdłuż granicy lotniska.

W obszarze ograniczonego użytkowania zabroniono przeznaczania nowych terenów pod budowę szpitali, domów opieki społecznej i budynków związanych ze stałym lub czasowym pobytom dzieci i młodzieży oraz pod strefy ochronne A uzdrowisk (§ 7 uchwały).

W obszarze ograniczonego użytkowania określono następujące sposoby korzystania z terenów w strefie wewnętrznej (§ 8 ust. 2):

- a) zabroniono budowy nowych szpitali, domów opieki społecznej i budynków związanych ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży,
- b) dopuszczono rozbudowę, odbudowę oraz nadbudowę istniejących szpitali, domów opieki społecznej i budynków związanych ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży,
- c) zabroniono tworzenia stref ochronnych A uzdrowisk,
- d) dopuszczono lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej, pod warunkiem zapewnienia właściwego komfortu akustycznego w pomieszczeniach wymagających ochrony akustycznej.

W uchwale wprowadzono ponadto wymagania techniczne dotyczące budynków położonych w strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania w postaci obowiązku zapewnienia właściwego klimatu akustycznego w budynkach z pomieszczeniami wymagającymi ochrony akustycznej poprzez stosowanie przegród budowlanych o odpowiedniej izolacyjności akustycznej (§ 9 ust. 2).

W § 2 pkt 3 uchwały wyjaśniono, że przez odpowiednią izolacyjność akustyczną przegród budowlanych należy rozumieć izolacyjność akustyczną określoną zgodnie z Polskimi Normami w dziedzinie akustyki budowlanej z uwzględnieniem poziomu hałasu powodowanego przez starty, lądowania, przeloty statków powietrznych, operacje naziemne i inne źródła hałasu związane z funkcjonowaniem lotniska, przy zapewnieniu wymaganej wymiany powietrza w pomieszczeniu, a także wymaganej izolacyjności cieplnej. W § 2 pkt 7 uchwały wyjaśniono także, iż przez właściwy klimat akustyczny w budynkach rozumie się poziom dźwięku zgodny z obowiązującymi Polskimi Normami w dziedzinie akustyki budowlanej.

Okoliczności niesporne, jak również dokument na k. 136-160v, 277-306v akt

Pismem z dnia 21 marca 2013 r. powód zgłosił pozwanemu roszczenia w trybie art. 129 ust. 4 ustawy Prawo ochrony środowiska i wezwał go do podjęcia negocjacji w sprawie ustalenia wysokości poniesionej szkody. Powód domagał się od pozwanego zapłaty na swoją rzecz odszkodowania w łącznej kwocie 250.000 zł, w tym 150.000 zł z tytułu ubytku wartości swojej nieruchomości oraz kwoty 100.000 zł z tytułu nakładów rewitalizacyjnych koniecznych na wygłuszenie budynku na niej położonego.

Pismem opatrzonym datą 30 kwietnia 2013 r. pozwany poinformował powoda, że przewiduje możliwość wypłaty dobrowolnego odszkodowania wyłącznie na modernizację akustyczną nieruchomości w ramach tzw. procedury koncyliacyjnej.

Dowód : pismo z dnia 21 marca 2013 r. zawierające zgłoszenie roszczenia (k. 27-27v akt), pismo pozwanego z dnia 30 kwietnia 2013 r. (k. 28 akt)

Pismem z dnia 25 czerwca 2013 r. pełnomocnik powodów zwrócił się do (...) Dyrekcji Ochrony (...) w P. o udostępnienie informacji o środowisku i jego ochronie. Z podobnym wnioskiem wystąpił również do Urzędu Marszałkowskiego Województwa (...) w P.. Wnioski te ponowił w pismach z dnia 17 lipca 2013 r. i z dnia 9 sierpnia 2013 r.

Dowód : pisma z dnia 25 czerwca 2013 r. (k. 195-196 akt), pismo z dnia 11 lipca 2013 r. (k. 197 akt), pismo z dnia 3 lipca 2013 r. (k. 198 akt), pismo z dnia 17 lipca 2013 r. (k. 199-200 akt), dalsza korespondencja na k. 235-240 akt, dokumenty na k. 349-355 akt

Ministerstwo Środowiska Departament Ocen Oddziaływania na Środowisko w piśmie z dnia 16 lipca 2007 r. stanęło na stanowisku, że interpretacja art. 136 ust. 3 w zw. z art. 129 ust. 2 Prawa ochrony środowiska prowadzi do konkluzji, że ustawodawca nie wymagał poczynienia nakładów rewitalizacyjnych na nieruchomości przed dochodzeniem ich zwrotu na drodze sądowej.

Dowód : pismo z dnia 16 lipca 2007 r. (k. 29 akt)

Budynek powoda (mieszkalny i mieszkalno-biurowy) podlegał analizie mającej na celu ocenę zgodności z wymogami aktualnych norm budowlanych. Podstawą formalną takiej oceny jest rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Rozporządzenie to wymaga zapewnienia w budynkach poziomów hałasu przenikających z zewnątrz nieprzekraczających wartości dopuszczalnych, określonych normą (...) „Akustyka Budowlana. Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach. Dopuszczalne wartości poziome dźwięku w pomieszczeniach” oraz zachowania wymogów dotyczących izolacyjności przegród w budynkach – określonych normą (...) „Izolacyjność akustyczna przegród w budynkach i izolacyjność akustyczna elementów budowlanych. Wymagania”.

Wymagania normowe dotyczą wybranych kategorii pomieszczeń w budynkach mieszkalnych – określonych odrębnie w każdej z norm. Ustalenia wynikające z przywołanych norm nie muszą być zbieżne, co wynika z ich odmiennej konstrukcji, w szczególności w zakresie ustaleń dotyczących hałasu w otoczeniu chronionego obiektu.

Gdyby działalność pozwanej nie powodowała przekroczeń dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku zewnętrznym, wymaganych obowiązującymi (aktualnie i w 2012 r.) przepisami, tj. rozporządzeniem Ministra Środowiska w 2007 r. i gdyby w związku z tym nie został wprowadzony (...) ograniczonego (...) zlokalizowane na terenie posesji powoda budynki odpowiadałyby wymaganiom polskich norm: (...) dotyczącej komfortu akustycznego wewnątrz pomieszczeń oraz (...), określającej minimalne własności dźwiękoizolacyjne przegród zewnętrznych.

Ponieważ przywołane normy budowlane były aktualne przed wprowadzeniem (...) ograniczonego (...), ponadto przepisy prawne określające dopuszczalne wartości poziomu hałasu w środowisku dotyczące hałasów lotniczych obowiązywały w rozważanym czasie i aktualnie w niezmienionej postaci, budynki powoda spełniałyby wymagania obu norm również w okresie poprzedzającym wprowadzenie obszaru ograniczonego użytkowania.

W związku z utworzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dopuszczona została działalność lotniska, powodująca degradację klimatu akustycznego w środowisku, m.in. w otoczeniu posesji powoda. W dopuszczonej sytuacji izolacyjność przegród zewnętrznych budynku mieszkalnego i budynku mieszkalno-biurowego jest niewystarczająca dla zachowania poprawnych warunków akustycznych wewnątrz budynków. Zapewnienie wymaganego komfortu akustycznego w pomieszczeniach chronionych wymaga zwiększenia izolacyjności akustycznej przegród zewnętrznych. Zakres adaptacji akustycznej dla docelowej aktywności lotniska w 2034 r. wyraża się w tym, że zlecone zmiany dotyczyć będą stolarki otworowej oraz ścian zewnętrznych budynku mieszkalnego w części będącej ścianą zewnętrzną dużego pokoju na wyższej kondygnacji, ścian zewnętrznych budynku mieszkalno-biurowego w części będącej ścianą zewnętrzną pokoju mieszkalnego oraz dachu tego budynku nad pokojem mieszkalnym (pokrycie wełną mineralną grubości 50mm i płytą (...) grubości 22mm). Adaptacja akustyczna w zakresie stolarki budowanej polega na wymianie okien i drzwi balkonowych na okna i drzwi o – w większości przypadków – bardzo wysokiej izolacyjności akustycznej.

Ze względu na możliwość propagacji hałasu do pomieszczeń chronionych drogami pośrednimi przez pomieszczenia, które takiej ochrony nie wymagają, konieczna jest również wymiana okien w korytarzu (3 sztuki w ścianie frontowej budynku i jedno w ścianie bocznej, przy wejściu do garażu) na okna o wskaźniku izolacyjności akustycznej $RA_2 = 32$ dB.

Zamontowanie w budynku stolarki budowlanej o wymaganych parametrach ogranicza dopływ powietrza do wnętrza budynku. W związku z tym konieczne jest również usprawnienie systemu wentylacji poprzez zamontowanie nawiewników ściennych i okiennych. Doboru nawiewników dokonano z uwzględnieniem ich własności akustycznych oraz zapotrzebowania w zakresie strumienia powietrza doprowadzonego do pomieszczenia. Ponieważ montaż nawiewników pogarsza wypadkowe własności dźwiękoizolacyjne przegród zewnętrznych budynków, w niezbędnych przypadkach dokonano modyfikacji wstępnych ustaleń dotyczących wymaganych własności dźwiękoizolacyjnych okien. Zalecenia dotyczące stolarki budowlanej uwzględniają wymagania wynikające z konieczności usprawnienia systemu wentylacji budynku.

Określenie kosztów adaptacji akustycznej budynku winno zostać dokonane przez biegłego sądowego innej specjalności. Jednakże zapotrzebowanie na okna o bardzo wysokiej izolacyjności akustycznej wyklucza możliwość zastosowania standardowej oferty cenowej producentów, dotyczącej okien o typowych, powszechnie stosowanych izolacyjnościach akustycznych, a nawet okien określanych przez dostawców jako „okna akustyczne”. Uzyskanie okna o znacznej izolacyjności wymaga zastosowania odpowiedniego oszklenia, ramy i sposobu zamontowania okna, jak również zapewnienia jego wyjątkowej szczelności. W związku ze wzrostem wymagań dotyczących izolacyjności, cena okna szybko rośnie w stosunku do okien standardowych.

Ze względu na odmienny sposób charakteryzowania hałasów zewnętrznych – w części przypadków ograniczony do wartości średnich poziomu hałasu w szerokim przedziale czasu – ocena budynków powoda w świetle wymagań normy (...), „Izolacyjność akustyczna przegród w budynkach i izolacyjność akustyczna elementów budowlanych. Wymagania” nie pokrywa się z oceną wynikającą z normy (...). Zapewnienie zgodności z zapisami normy (...) dla dopuszczonej w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania aktywności lotniska wymaga zwiększenia izolacyjności akustycznej (wymiany) stolarki budowlanej w pokojach oraz częściowo w kuchni budynku mieszkalno-biurowego, jednak w mniejszym zakresie niż w przypadku bardziej restrykcyjnej normy (...). Zmiany wynikające z normy (...) dotyczą większej liczby pomieszczeń i wymagają zapewnienia wyższych parametrów izolacyjności akustycznej wobec czego niezbędne w ramach adaptacji akustycznej działania określono ostatecznie na podstawie bardziej restrykcyjnej normy (...)

Dowód : protokoły kontroli na k. 338-344 akt, opinia z dziedziny akustyki z dnia 16 marca 2015 r. (k. 449-564 akt), opracowanie pt. „Mapa akustyczna Miasta P.” na k. 576-598v akt, „Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta P.” (k. 599-604 akt), fragment opracowania „Raport o oddziaływaniu na środowisko” (... ..)” na k. 605-614v akt, dokument na k. 615-615v akt

Koszt nakładów na uzyskanie wymaganego przepisami klimatu akustycznego w budynkach mieszkalnych na nieruchomości powoda wynosi **51.683,75 zł netto**, a przy uwzględnieniu stawki podatku VAT na poziomie 23% wartość nakładów brutto wyniesie **63.571,01 zł**. Wobec tego, że wysokość stawki podatku zależna jest także od formy opodatkowania podmiotu wykonującego prace remontowe, możliwe jest w szczególnym przypadku zastosowanie innej stawki podatku VAT. Przy zastosowaniu stawki podatku VAT w wysokości 8% wysokość nakładów brutto wyniesie **55.818,45 zł**.

Dowód : opinia biegłego sądowego z dziedziny budownictwa z dnia 20 sierpnia 2015 r. (k. 740-809 akt), oferty na k. 818-820 akt, opinia uzupełniająca z dnia 7 listopada 2015 r. (k. 840-845 akt)

Utrata wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej przedmiot opinii (szkoda majątkowa) w związku z jej położeniem w obszarze ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. według stanu nieruchomości na dzień 28 lutego 2012 r. oraz cen na dzień 18 maja 2015 wynosi **87.389 zł**.

Wartość rynkowa nieruchomości wynosi **728.240,60 zł**.

Przy uwzględnieniu parametrów nieruchomości, jak w piśmie pełnomocnika powoda z dnia 29 czerwca 2015 r., wartości te wyniosłyby – odpowiednio – **88.600 zł** i **738.335 zł**.

Dowód : opinia biegłego sądowego z dziedziny szacowania nieruchomości z dnia 30 maja 2015 r. (k. 647-680 akt), zeznania biegłego R. D. (k. 1129 akt)

Do dnia wniesienia pozwu pozwany nie uiszczył powodowi żądanej pozwem kwoty w jakiegokolwiek części.

Niesporne

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów, opinii biegłych i zeznań powoda. Dokumenty urzędowe zawarte w aktach sprawy, a za takie uznać należy wskazane wyżej decyzje administracyjne i odpis księgi

wieczyste] prowadzonej dla nieruchomości, z położeniem której związane jest niniejsze postępowanie, uznano za wiarygodne w całości. Odpowiadały one dyspozycji art. 244 § 1 k.p.c., zgodnie z treścią którego dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Dokumenty prywatne, a za takie uznać należy korespondencję wymienioną przez strony przed zawisnięciem między nimi sporu, zostały również uznane za wiarygodne. W postępowaniu cywilnym dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie - art. 245 k.p.c.

Autentyczność dokumentów prywatnych i urzędowych oraz prawdziwość treści dokumentów urzędowych nie była kwestionowana przez żadną ze stron w oparciu o treść art. 232 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c. i art. 253 k.p.c. Także Sąd nie znalazł podstaw do tego, aby uczynić to z urzędu. Tym samym okazały się one przydatne w sprawie, stając się podstawą powyższych ustaleń faktycznych.

Okoliczność, że żadna ze stron nie kwestionowała treści kserokopii dokumentów znajdujących się w aktach sprawy pozwoliła na potraktowanie tych kopii jako dowodów pośrednich istnienia dokumentów o treści im odpowiadającej.

Charakter dokumentu prywatnego mają m.in. prywatne ekspertyzy i opracowania złożone przez strony do akt sprawy (na k. 702-726, 821-830, 864-888, 895-910, 1102-1105 akt). Skoro zostały one opracowane w innych postępowaniach to nie było podstaw do tego, aby stosować ich wnioski i konkluzje w stanie faktycznym niniejszej sprawy. Tylko opinia biegłego sądowego opracowana na zlecenie Sądu korzysta z waloru i mocy dowodowej wynikających z przepisów k.p.c. Wszelakie ekspertyzy, oceny, opinie – nawet, jeśli zostały opracowane przez biegłych wpisanych na listę prowadzoną przez Prezesa właściwego Sądu Okręgowego, jednakże nie na podstawie postanowienia Sądu wydanego w konkretnej sprawie, mogą korzystać tylko z waloru dowodowego przyznanego przez ustawę dokumentom prywatnym.

W wielu postępowaniach powstaje konieczność posłużenia się wiadomościami specjalnymi z konkretnej dziedziny, a taką szansę daje unormowanie art. 278 § 1 k.p.c.

Tak też było w niniejszym postępowaniu, co zdeterminowało uwzględnienie wniosku strony powodowej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z dziedziny akustyki i ochrony przed hałasem, budownictwa i szacowania nieruchomości celem ustalenia okoliczności sprecyzowanych w cyt. wyżej pismach procesowych. Nie było sporu między stronami co do faktu położenia nieruchomości powoda w tzw. strefie wewnętrznej ograniczonego obszaru użytkowania w związku funkcjonowaniem lotniska cywilnego P.-Ł.. Sporne między stronami było natomiast to, czy na skutek działalności pozwanego lotniska nastąpił spadek wartości nieruchomości powoda i wystąpiła dodatkowa szkoda w postaci konieczności poniesienia nakładów na właściwą akustykę budynków powoda.

W tych wszystkich zagadnieniach Sąd - niedysponujący tzw. wiadomościami specjalnymi - poczynił ustalenia na podstawie opinii A. K., K. J. i R. D..

Jeśli chodzi o opinię A. K., to powód nie kwestionował jej (pismo procesowe na k. 573 akt), w określonym terminie pisma z zarzutami nie złożył również pozwany. Co za tym idzie, Sąd nie znalazł podstaw, aby opinię tę zdyskwalifikować z urzędu.

Opinia ta została opracowana przez osobę fachową, posiadającą doświadczenie na polu teorii i praktyki. A. K. to osoba obca do stron i niezainteresowana tym, aby w sprawie wydano korzystne rozstrzygnięcie dla którejkolwiek z nich. Jej opinia jest szczegółowa i uzasadniona została zgodnie z art. 285 § 1 k.p.c. Z uwagi na niezwykle trudną i rozbudowaną materię opiniowania, posiadała w tych fragmentach, gdzie było to niezbędne, wyjaśnienie podjęć z dziedziny akustyki i ochrony środowiska niezbędnych do prawidłowego zrozumienia opinii.

Odnosnie opinii K. J. wskazać trzeba, że kwestionowała ją zarówno strona pozwana jak i strona powodowa (pisma pełnomocników stron na k. 816-817, 831, 834-835v, 853-855, 954-955v akt). K. J. z zarzutami tymi przekonująco rozprawił się w opinii uzupełniającej z dnia 7 listopada 2015 r. (k. 840-845 akt). Wbrew zarzutom stron K. J. w całości uwzględnił wcześniejszą opinię A. K. i według niej wyliczył rozmiar odszkodowania związanego z koniecznością

poniesienia nakładów „akustycznych”. Opinie te więc w pełni ze sobą korelują i nie można postawić tezy o ich sprzeczności. W ocenie Sądu zarzuty powoda zmierzały do uzyskania potwierdzenia ich stanowiska o tym, że czyniąc nakłady akustyczne mogą wykonać je w sposób droższy, w tym sensie, że np. dotychczasowe okna z pcv zastąpić znacznie droższymi oknami z drewna (oferta firmy (...)). Kalkulowanie okien z innych materiałów (niż zastosowane dotychczas) a przez to droższych jest jednak odejściem od sedna sprawy – nie uwzględnia, z czego budynek został wykonany. Przyjęta w opinii metodologia odzwierciedla średnie ceny obowiązujące w czasie wskazanym przez Sąd na (...) rynku usług budowlanych. Z kolei wyliczenie nakładów z uwzględnieniem dwóch stawek podatku 8% i 23% wynikało z tego, że – jak wskazał biegły – istnieją różne formy opodatkowania podmiotu wykonujące prace remontowe. Może okazać się, że powód część materiałów niezbędnych do remontu zakupi samodzielnie i wówczas będzie zobligowany do uiszczenia stawki 23% podatku VAT, może jednak okazać się, że wynajmie wyspecjalizowaną ekipę remontową, która wykona remont przy uwzględnieniu niższej stawki VAT. Prawdopodobnie zatem, do oceny Sądu pozostawiono zastosowanie jednej z tych stawek.

Konsekwentnie, także tę opinię Sąd zaaprobował, albowiem została ona opracowana przez osobę obcą do stron i niezainteresowaną tym, jakie w sprawie zostanie wydane rozstrzygnięcie. Opinia ta została wyczerpująco uzasadniona, zgodnie z art. 285 § 1 k.p.c., ponadto nosiła cechy logiczności i spójności. Jak wskazano wyżej, uwzględniała wszelkie informacje i wyliczenia podane przez A. K.. Po złożeniu opinii uzupełniającej powód nie kwestionował jej i stosownie do wyliczeń w niej zawartych rozszerzył żądanie pozwu.

Co do opinii rzeczoznawcy majątkowego R. D. wskazać należy, że tę opinię kwestionował zarówno powód, jak i strona pozwana (pisma pełnomocników m.in. na k. 691-692 i 695-701, 856-863v akt). Z zarzutami pozwanego autor opinii przekonująco rozprawił się w zeznaniach złożonych na rozprawie, powód zaś swoje zastrzeżenia do opinii cofnął na rozprawie w dniu 14 czerwca 2016 r.

Wymaga podkreślenia, na co zwrócił uwagę autor opinii, że określenie utraty wartości nieruchomości na skutek ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. ze względu na specyfikę faktycznego wprowadzania rzeczywistych utrudnień dla nieruchomości w ustanowionych strefach jest zadaniem dość skomplikowanym. Nie można przy tym pomijać, że Raport o oddziaływaniu na środowisko pn. „Rozbudowa i modernizacja (...) Spółka z o.o. im. H. W.” zakłada stopniowy rozwój działalności lotniska i zwiększenie liczby operacji lotniczych aż do roku 2034 r., kiedy to prognozowana w raporcie liczba operacji lotniczych dla pory dziennej ma wynieść 120 operacji, a dla pory nocnej 12 operacji. Prognozowana w raporcie liczba operacji lotniczych w 2014 r. wynosić ma dla pory dziennej 84 operacje, a dla pory nocnej 12 operacji. Z uwagi na brak w chwili obecnej ruchu lotniczego o natężeniu prognozowanym w 2034 r. nie ma możliwości poznania tak przez obecnych właścicieli nieruchomości, jak i przede wszystkim przez potencjalnych nabywców skali przyszłych utrudnień i ograniczeń z tego tytułu. Niewątpliwie zaś na poziom cen rynkowych ma wpływ tzw. świadomy nabywca, który w pierwszej kolejności kieruje swą uwagę na lokalizację nieruchomości pozostającej w sferze jego zainteresowań. Ów świadomy nabywca doskonale orientuje się w przedmiocie niekorzystnego wpływu hałasu na zdrowie. Analizy dotyczące następstw ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K. wykazywały, że reakcja rynku w zakresie obniżek cen wartości nieruchomości usytuowanych w pobliżu tego lotniska następowała na przestrzeni kilku lat, odpowiednio do wzrastających obciążeń wynikających ze wzrostu intensywności przelotów. Doświadczenia z analogicznej niemal sytuacji wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K. nie mogą zatem pozostać obojętne dla ustalenia, czy i o ile nastąpił spadek wartości nieruchomości powoda, skoro systematycznie do 2034 r. ma wzrastać liczba operacji lotniczych samolotami rejsowymi i czarterowymi w porze dziennej (w porze nocnej ma co do zasady pozostać na poziomie 12 operacji na dobę w odniesieniu do roku 2014).

Oznacza to zatem, że brane pod uwagę muszą być nie tylko aktualne uciążliwości i ograniczenia w prawie własności wynikające z ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania, ale również potencjalne przyszłe obciążenia, prognozowane w Raporcie o oddziaływaniu na środowisko, którym właściciele nieruchomości położonych w obszarze ograniczonego użytkowania nie będą mogli oponować. Jak wskazano wyżej, analogicznie jak miało to miejsce w odniesieniu do lotniska wojskowego P. – K., obszar ograniczonego użytkowania wprowadza się, jeśli nie jest możliwe dotrzymanie dalszych standardów poziomów hałasu w środowisku – art. 135 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r.

Prawo ochrony środowiska (t.jedn. Dz.U. 2008 r., Nr 25, poz. 150 ze zm.). Przesłanki wprowadzenia takiego obszaru wymienia przepis art. 135 u.p.o.ś.

Autor opinii wskazał jednocześnie, że prezentację dotychczasowych wyników badań w zakresie utraty wartości nieruchomości wokół lotnisk cywilnych w Europie i na świecie przedstawiono w opracowaniu pn. „Problematyka wycen umniejszania nieruchomości położonych w strefie ograniczonego użytkowania lotniska na przykładzie lotniska P. – K.” - opracowanie autorstwa rzeczoznawców majątkowych: M. K., W. S., M. P., A. J., luty 2006 r. Sąd podziela przy tym pogląd autora opinii, że skoro Polska jest krajem europejskim, członkiem (...) i Unii Europejskiej nie ma przeszkód do tego, aby móc wykorzystywać doświadczenia z wieloletnich badań prowadzonych na terenie innych państw do stanu faktycznego obejmującego obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł.. Autorzy tego opracowania wskazali w szczególności, że „nadmierny hałas ma negatywny wpływ na środowisko, organizmy ludzkie, faunę, nieruchomości itp. Przez teren zagrożony hałasem rozumie się teren, dla którego przekroczone są poziomy hałasu w stopniu wymagającym podjęcia przedsięwzięć ochronnych. Oddziaływanie lotnisk, w szczególności wpływ emisji hałasu na wartość nieruchomości nie był przedmiotem kompleksowych badań na rynku polskim. Ocenia się, że oddziaływanie lotnisk wojskowych jest bardziej dokuczliwe od oddziaływania poddanych ocenie lotnisk pasażerskich. Z analizy raportów zagranicznych instytutów naukowych, dotyczących problematyki negatywnego wpływu ruchu lotniczego na wartość nieruchomości, wynika między innymi, że negatywny wpływ ruchu lotniczego na wartość nieruchomości jest niekwestionowany, czynnikiem mierzalnym i parametryzowanym jest poziom hałasu, podawany w średnich wartościach linii izofon dla pory dziennej i nocnej, wyrażony w decybelach, wartość nieruchomości zabudowanych i lokalowych wyraźnie spada zaś nieruchomości komercyjnych często rośnie na skutek sąsiedztwa lotniska pasażerskiego”. Tak sformułowane założenia dla procesu opiniowania Sąd rozpoznający niniejszy spór w pełni zaakceptował jako odpowiadające logice, ale też wskazujące, że autor opinii starał się kompleksowo zbadać wszystkie okoliczności, jakie mogą mieć znaczenie dla prawidłowej wyceny szkody. Nie bez znaczenia pozostaje także stwierdzenie, że wartość nieruchomości jest wynikiem oddziaływania szeregu czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Wyodrębnienie wszystkich możliwych atrybutów mających wpływ na wartość nieruchomości jest bardzo trudne i praktycznie niemożliwe. Dalsza część uzasadnienia opinii wskazuje, że autor opinii starał się w jak najdalej idącym stopniu uwzględnić zarówno atrybuty zewnętrzne jak i wewnętrzne.

Sąd nie znalazł podstaw, aby zakwestionować opinię R. D. tylko z tej przyczyny, że bazował na doświadczeniach z analogicznej sytuacji wprowadzenia strefy ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K.. Jest faktem znanym Sądowi z urzędu, że w sprawach tych początkowo ustalanie ubytku wartości nieruchomości faktycznie również było zadaniem trudnym, jednak z upływem czasu biegli sądowi, w tym również wyżej wymieniony, opracowujący opinie na zlecenie Sądu Okręgowego w Poznaniu, który rozpoznawał szereg tych spraw, wypracowali pewne standardy szacowania tych ubytków w tym właściwy dobór transakcji nieruchomości dla celów porównawczych. Zdaniem Sądu, niezasadnie strona pozwana podnosiła, że badania przeprowadzone w związku z działalnością lotniska wojskowego P. – K. nie mogą stanowić podstawy wyliczenia szkody powstałej w majątku powoda z tego względu, że obejmują obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego, a nie cywilnego, a ponadto dotyczą odmiennego rynku i struktury nieruchomości, które są położone w mniej atrakcyjnej części aglomeracji (...) niż nieruchomość powoda. W ocenie Sądu wykorzystanie wyników badań dotyczących lotniska wojskowego P.- K. było ze wszech miar uzasadnione, przy czym nie można stwierdzić, aby sprowadzało się ono do „przekopiowania” ich na grunt niniejszej sprawy. Po pierwsze, można było dzięki temu skorzystać z analiz dotyczących rynku polskiego a przy tym rynku lokalnego. Po drugie, oba lotniska położone są w tym samym mieście, w bezpośrednim sąsiedztwie terenów mieszkaniowych, a dodatkowo w obu przypadkach mamy do czynienia nie ze zorganizowaniem nowego lotniska, ale z rozbudową (intensyfikacją) lotniska funkcjonującego od wielu lat z uwagi na prognozowaną rozbudowę jego działalności (m.in. obsługa większej liczby lotów). Biegły sądowy w przekonywujący sposób wyjaśnił także, że zarówno w odniesieniu do lotniska w K., jak również lotniska cywilnego P. – Ł. najistotniejszymi czynnikami wpływającymi na spadek wartości nieruchomości są poziom hałasu odczuwalny w miejscu położenia nieruchomości oraz ograniczenia w zakresie wykonywania prawa własności wprowadzone właściwymi aktami prawa miejscowego, ustanawiającymi obszary ograniczonego użytkowania. Stanowisko pozwanego, że powód w ogóle nie wykazał, że doznaje ograniczeń w zakresie wykonywania prawa własności nie mogło zasługiwać na aprobatę, skoro ograniczenia te wynikają wprost

z aktu prawnego. Z tego względu badania poczynione w związku z działalnością lotniska wojskowego P. – K. mogły być podstawą opinii wydanej w niniejszej sprawie, rzecz jasna przy uwzględnieniu mniejszego poziomu hałasu emitowanego przez lotnisko cywilne, co miało zresztą miejsce, jak wynika jednoznacznie z wyliczeń przedstawionych w uzasadnieniu przedmiotowej opinii.

Nie mogły mieć także znaczenia dla oszacowania wysokości szkody rozumianej jako spadek wartości nieruchomości zarzuty pozwanego, że badania dotyczące wpływu działalności lotniska wojskowego P. – K. obejmowały nieruchomości charakteryzujące się mniejszą atrakcyjnością niż nieruchomości położone w północno-zachodniej części aglomeracji (...) w tym na terenie P. należącego do Gminy T., która od wielu już lat znajduje się w czołówce najbogatszych gmin w kraju. Okoliczności z tym związane mają niewątpliwie wpływ na oszacowanie wartości nieruchomości (przeprowadzonej podejściem porównawczym, metodą korygowania ceny średniej), pozostają jednak bez znaczenia dla określenia następnie ubytku ich wartości, który jest spowodowany, o czym była już mowa wyżej, m.in. uciążliwościami związanymi z działalnością sąsiadujących lotnisk. Jedną z tych uciążliwości jest hałas przez nie generowany.

Jest faktem znanym Sądowi z urzędu, iż metodyka wyceny szkody powstałej w związku z działalnością lotniska wojskowego P. – K., w części opierająca się na badaniach zagranicznych, znalazła pełną aprobatę w dotychczasowym orzecznictwie. Pozwany konstruując zarzuty wobec tej opinii nie przedstawił żadnych przekonujących argumentów niezwalających na korzystanie z wypracowanych w tym zakresie standardów i wyników badań w sprawach toczących się przeciwko (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.. Wymaga podkreślenia w tym miejscu, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu wielokrotnie podkreślał, że model dokonywania wyceny szkody w postaci ubytku wartości nieruchomości, odwołujący się w znacznej mierze do doświadczeń z innych lotnisk spoza Polski, z uwagi na brak dostatecznych danych co do rynku lokalnego, musi być uznany za wystarczający chociażby z uwagi na krótki, gdyż 2-letni termin do zgłaszania roszczeń (por. przykładowo wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 marca 2012 r., I ACa 775/11, Legalis nr 457401; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17 lipca 2013 r., I ACa 601/13, Legalis nr 737405). W szczególności pozwany nie przedstawił żadnych dowodów, które negowałyby wnioski, nie wskazał też metody, która pozwoliłaby w sposób bardziej miarodajny ustalić utratę wartości nieruchomości po wprowadzeniu obszaru ograniczonego użytkowania. Metoda przyjęta przez autora opinii (metoda korygowania ceny średniej) odpowiadała postanowieniom art. 152 ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. z 2004 r., Nr 207, poz. 2109 ze zm.).

W tym stanie rzeczy uznać należało, że podnoszone przez stronę pozwaną zarzuty stanowiły jedynie nieuzasadnioną polemikę z wnioskami przedstawionymi przez biegłego, wynikającą z niezgody na treść tej opinii, a zatem nie mogły prowadzić do ich skutecznego podważenia. Uznać trzeba tym samym za słuszną metodykę przyjętą przez autora opinii, skoro oparta została na wynikach wieloletnich badań zagranicznych dotyczących wpływu sąsiedztwa lotnisk cywilnych na wartość nieruchomości i wynikach badań dotyczących wpływu lotniska P. – K. na kształtowanie się cen nieruchomości – przy jednoczesnym wykorzystaniu częściowych badań dotyczących oddziaływania samego lotniska P. – Ł.. Nie mogło odnieść także skutku kwestionowanie przez pozwanego prawidłowości doboru nieruchomości stanowiących podstawę do badań porównawczych oraz prawidłowości określenia parametrów nieruchomości powoda. Biegły w złożonych na rozprawie wyjaśnieniach w sposób wyczerpujący odniósł się do tych zastrzeżeń, w tym wyjaśnił przyjętą metodę określenia parametrów nieruchomości powoda i nieruchomości wziętych do porównań. Dalsze zarzuty strony pozwanej zmierzające do powołania kolejnego biegłego sądowego i opracowania nowej, drugiej opinii z tym przedmiocie cechowały się dowolnością, uznać zatem trzeba je za sformułowane tylko na użytek sprawy celem forsowania korzystnej dla pozwanego niemniej wadliwej metodologii, a nie do wykazania błędów logicznych opinii, a także jej sprzeczności z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego. Poza tym to do biegłego, działającego na zlecenie Sądu, jako mającego służyć wiedzą fachową, należy wybór metodyki opracowania opinii. Z treści opinii wynika też, że biegły sądowy uwzględnił fakt wcześniejszego istnienia lotniska P. – Ł. i jego wpływu na wartość nieruchomości sąsiednich. Fakt, że opinia biegłego okazała się niekorzystna dla strony pozwanej nie oznacza, że jest ona wadliwa. Za prawidłowe z punktu widzenia postanowień rozporządzenia z dnia 21 września 2004 r. i postanowień Noty Interpretacyjnej Sąd uznał oszacowanie wartości nieruchomości na podstawie cen

transakcyjnych. Podniesienie przez biegłego okoliczności, że na obszarze ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P. ma miejsce wręcz znikoma ilość transakcji dotyczących kupna-sprzedaży nieruchomości tylko potwierdza, że tzw. świadomi nabywcy nieruchomości poszukują „spokojniejszych” lokalizacji nieruchomości bez sąsiedztwa lotnisk, dużych przedsiębiorstw, oczyszczalni ścieków, czy wysypisk śmieci. Wprowadzenie obszaru ograniczonego użytkowania niewątpliwie skutkowało tym, że nieruchomości położone na nim jawią się jako mniej atrakcyjne z uwagi na sąsiedztwo lotniska i uciążliwości z nim związane.

Za w pełni prawidłowe było postępowanie biegłego, który do badań przyjął transakcje od dnia 28 lutego 2012 r., gdyż jest to data wejścia w życie spornego obszaru ograniczonego użytkowania. Nie można było przychylić się do stanowiska pozwanego o rozszerzenie tezy dowodowej dla biegłego, że miał obowiązek zbadać transakcje począwszy od 2008 r., albowiem w 2008 r. nie obowiązywało jeszcze cyt. rozporządzenie Sejmiku Województwa (...) wprowadzające obszar. Jest czymś naturalnym, że dopiero od dnia 28 lutego 2012 r. możliwe było obserwowanie reakcji rynku na dane zjawisko, jakim jest wprowadzenie takiego obszaru. Nie można badać czegoś, czego nie ma. Słusznie zauważył również w jej uzasadnieniu, że warunki transakcji dyktuje osoba nabywcy, a ten posiada świadomość, jakie negatywne czynniki oddziałują na nieruchomości położone na obszarach ograniczonego użytkowania. Ponadto, jak słusznie zauważył biegły, wyliczenia statystyczne mogą dotyczyć tylko zjawisk masowych, a nie poszczególnych nieruchomości.

Reasumując, opinia ta została opracowana przez osobę posiadającą kwalifikacje i wiedzę ze wskazanej wyżej dziedziny, specjalistę o wieloletnim doświadczeniu na polu praktyki i teorii. Stąd też jej istotny walor pomocniczy przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy. Przydatność w/w opinii wynika również z tego, iż odpowiada ona postawionej tezie dowodowej, a autor tej opinii jako osoba obca do stron niewątpliwie nie jest zainteresowany treścią rozstrzygnięcia, jakie zapadnie w niniejszej sprawie. Patrząc przez pryzmat pozostałego materiału dowodowego, uznanego za wiarygodny i spójny, znajdującego się w aktach sprawy, nie sposób kwestionować wywodów powyższej opinii, jej spójności i fachowości. Sąd nie znalazł ponadto żadnych podstaw, aby opinię tę zakwestionować z urzędu.

Zważywszy na tak kompleksowe rozstrzygnięcie tego zagadnienia przez biegłego sądowego nie mógł zostać uwzględniony wniosek pozwanego o powołanie kolejnego innego biegłego i dopuszczenie dowodu z jego opinii jako oczywiście zmierzający do przedłużenia niniejszego postępowania. Nie było też podstaw do skierowania tej opinii do Komisji Arbitrażowej (...) Federacji Stowarzyszeń (...). W ocenie Sądu, po pierwsze rozważenia wymagałaby niewątpliwie sporna kwestia, czy w ogóle opinia opracowana na zlecenie Sądu może zostać poddana takiemu „badaniu”, a dopiero po pozytywnej odpowiedzi na to pytanie, z drogi tej mógłby Sąd skorzystać dopiero wtedy, gdy już na pierwszy rzut oka opinia ta jawiłaby się jako wadliwa, nie uwzględniająca przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami i rozporządzeń wydanych na jej podstawie. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodziła jednak.

Sąd wskazuje, że jego rzeczą – w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego – jest wybór, czy opracowanie opinii uzupełniającej nastąpi w formie pisemnej czy w formie ustnych wyjaśnień złożonych na rozprawie. Nie jest więc zatem uchybieniem procedurze skierowanie przez Sąd zarzutów stron do biegłego celem ustosunkowania się do nich w formie pisemnej opinii uzupełniającej.

Sąd ocenił także jako wiarygodne zeznania powoda (k. 994 akt). Zeznania powoda korespondowały z materiałem dowodowym zawartym w aktach sprawy, jawiły się ponadto jako konsekwentne, spójne i szczerze. W zdecydowanej części dotyczyły one zresztą okoliczności niespornych między stronami. Dano wiarę powodowi co do okoliczności, że hałas na nieruchomości w znaczący sposób ogranicza korzystanie z niej, staje się męczący, w znaczny sposób utrudnia mu spokojne korzystanie z niej zwłaszcza w obliczu faktu, że otrzymał ją w celach mieszkaniowych na mocy umowy darowizny od swoich rodziców. Jako wiarygodne uznano też słowa powoda, że w przesądowym wezwaniu do zapłaty domagał się nakładów na rewitalizację akustyczną budynków mieszkalnych na jego nieruchomości; powyższe wynika niezbicie z treści pisma z dnia 21 marca 2013 r. – w aktach sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

W rozpoznawanej sprawie powód domagał się odszkodowania na podstawie art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. oraz art. 136 ust. 3 u.p.o.ś. w zw. z art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. wywodząc swoje roszczenia z faktu utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P.-Ł. w P. na mocy uchwały Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa (...) z dnia 30 października 2012 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P.-Ł. w P.. Jest niesporne, że na jej podstawie jego nieruchomości znalazła się w tzw. strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania. W ramach zgłoszonego powództwa powód domagał się odszkodowania za ubytek wartości nieruchomości w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P.-Ł. w wysokości **87.389 zł** oraz odszkodowania z tytułu konieczności poniesienia wydatków na rewitalizację akustyczną w wysokości **63.571,01 zł**. Sąd stanął na stanowisku, że postępowanie dowodowe w zakresie obu roszczeń pozwoliło na ich uwzględnienie. Za jego uwzględnieniem przemawiała analiza materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy oraz ocena stanu faktycznego, dokonana przez pryzmat przepisów powołanych w uzasadnieniu pozwu. Należało podzielić argumentację powoda o istnieniu odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego za tak ustalony stan faktyczny, elementem którego jest m.in. utrata wartości rynkowej należącej do niego nieruchomości w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P..

Nie budziła wątpliwości w niniejszej sprawie kwestia czynnej i biernej legitymacji procesowej stron tego sporu. Potwierdzeniem czynnej legitymacji procesowej powoda w procesie był odpis zwykły księgi wieczystej, prowadzonej dla opisanej wyżej nieruchomości załączony do akt sprawy, jak również decyzje administracyjne wskazujące na to, że nieruchomość gruntowa ma charakter zabudowany.

Nie budziło ponadto wątpliwości dochowanie przez powoda 2-letniego terminu do wytoczenia powództwa, określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.jedn. opubl. Dz.U. 2013 r., poz. 1232) - dalej także jako u.p.o.ś. Powód wniósł pozew w dniu 18 czerwca 2013 r. dochowując zatem 2-letniego terminu, który biegł od dnia 28 lutego 2012 r. – według art. 129 ust. 4 u.p.o.ś.

Żądanie dotyczące spadku wartości nieruchomości w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania i hałasem emitowanym przez starty, lądowania i przeloty samolotów pasażerskich i czarterowych ma swoje podstawy w treści przepisu art. 129 ust. 1 i 2 cyt. ustawy.

Art. 129 ust. 1 u.p.o.ś. stanowi, że jeżeli w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, korzystanie z niej lub z jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone, **właściciel nieruchomości może żądać wykupienia nieruchomości lub jej części**. Zgodnie z art. 129 ust. 2 u.p.o.ś., w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości **jej właściciel może żądać odszkodowania za poniesioną szkodę; szkoda obejmuje również zmniejszenie wartości nieruchomości**. Przy czym zgodnie z art. 3 pkt 4b u.p.o.ś. odpowiedzialność odszkodowawcza obejmuje także te szkody, które wynikają z przekroczenia standardów jakości środowiska w zakresie emitowanego hałasu (art. 3 pkt 4b u.p.o.ś.). Z art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. wynika zatem, iż szkodą jest także **zmniejszenie wartości nieruchomości**, co koresponduje z pojęciem szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., przez którą rozumie się zmniejszenie aktywów jak i pozbawienie korzyści (damnum emergens i lucrum cessans). Obniżenie wartości nieruchomości stanowi przy tym wymierną stratę, niezależnie od tego, czy właściciel ją zbył, czy też nie, własność nieruchomości stanowi bowiem w aktualnych czasach dobro o charakterze inwestycyjnym, jest lokatą kapitału. **Zatem, szkodą podlegającą naprawieniu na podstawie art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. jest obniżenie wartości nieruchomości wynikające z faktu, iż właściciel nieruchomości będzie musiał znieść dopuszczalne na tym obszarze immisje, np. hałas**. Ponadto, w myśl art. 136 ust. 3 u.p.o.ś., w razie określenia na obszarze ograniczonego użytkowania wymagań technicznych dotyczących budynków szkodą, o której mowa w art. 129 ust. 2, są także koszty poniesione w celu wypełnienia tych wymagań przez istniejące budynki, nawet w przypadku braku obowiązku podjęcia działań w tym zakresie.

Analiza przepisów zawartych w Dziale IX ustawy Prawo ochrony środowiska pn. „Ograniczanie sposobu korzystania z nieruchomości w związku z ochroną środowiska” pozwala na postawienie tezy, że w przywołanych przepisach art. 129 - 136 u.p.o.ś. ustawodawca uregulował samodzielne podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej związanej z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości oraz z utworzeniem obszaru ograniczonego użytkowania. Ustawodawca oparł się przy tym na założeniu, że ryzyko szkód związanych z działalnością uciążliwą dla otoczenia powinien ponosić podmiot, który tę działalność podejmuje dla własnej korzyści. Przesłankami tej odpowiedzialności są: wejście w życie uchwały wydanej przez właściwy organ samorządu terytorialnego, ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości, szkoda poniesiona przez właściciela nieruchomości (jej użytkownika wieczystego lub osobę, której przysługuje prawo rzeczowe do nieruchomości – art. 129 ust. 3 u.p.o.ś.) i związek przyczynowy między wprowadzonym ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości a szkodą.

Stosownie do przepisu art. 135 § 1 u.p.o.ś. obszar ograniczonego użytkowania tworzy się dla oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, trasy komunikacyjnej, lotniska, linii i stacji elektroenergetycznej oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej, jeżeli z przeglądu ekologicznego albo z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaganej przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, albo z analizy porealizacyjnej wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zakładu lub innego obiektu.

Obszar ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub dla zakładów, lub innych obiektów, gdzie jest eksploatowana instalacja, która jest kwalifikowana jako takie przedsięwzięcie, tworzy obecnie sejmik województwa, w drodze uchwały – art. 135 ust. 2 u.p.o.ś. Przed nowelizacją tego przepisu czynił to natomiast właściwy wojewoda w drodze rozporządzenia; przykładem takim jest lotnisko wojskowe P. – K.. Dla zakładów lub innych obiektów, niewymienionych w art. 135 ust. 2 u.p.o.ś., czyni to rada powiatu, w drodze uchwały (art. 135 ust. 3 u.p.o.ś.). Zgodnie z treścią art. 135 ust. 3a u.p.o.ś. tworząc obszar ograniczonego użytkowania, wskazane organy określają granice obszaru, ograniczenia w zakresie przeznaczenia terenu, wymagania techniczne budynków oraz sposób korzystania z terenów wynikające z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub analizy porealizacyjnej albo przeglądu ekologicznego. Tworzące obszar ograniczonego użytkowania uchwała sejmiku województwa (uprzednio rozporządzenie właściwego wojewody) albo uchwała rady powiatu - po ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art. 2 i art. 13 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 68, poz. 449) - stają się aktami prawa miejscowego.

Kwestia szkody, objętej dyspozycją przepisu art. 129 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska była wielokrotnie przedmiotem analizy Sądu Najwyższego na gruncie stanów faktycznych obejmujących następstwa ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. - K.. Dominującym stało się stanowisko, zgodnie z którym ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości wg art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. jest także ustanowienie obszaru ograniczonego użytkowania, zaś przewidziana w art. 129 u.p.o.ś. odpowiedzialność odszkodowawcza obejmuje także szkody, w tym w postaci zmniejszenia wartości nieruchomości, które wynikają z przekroczenia standardów jakości środowiska w zakresie emitowanego hałasu. W związku z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania pozostaje bowiem nie tylko obniżenie wartości nieruchomości, będące następstwem ograniczeń przewidzianych bezpośrednio w treści rozporządzenia o utworzeniu obszaru ograniczonego użytkowania, lecz także obniżenie wartości nieruchomości wynikające z tego, że skutek wejścia w życie rozporządzenia dochodzi do zawężenia granic własności (art. 140 k.c. w zw. z art. 144 k.c.), i tym samym, do ścieśnienia wyłącznego władztwa właściciela względem nieruchomości położonej na takim obszarze. O ile bowiem wcześniej, tj. przed wejściem w życie rozporządzenia (obecnie uchwały), właściciel mógł żądać zaniechania immisji (hałasu) przekraczającej standard ochrony środowiska, o tyle w jego wyniku możliwości tego typu został pozbawiony. Szkodą podlegającą naprawieniu na podstawie art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. jest więc także obniżenie wartości nieruchomości, wynikające z faktu, iż właściciel nieruchomości będzie

musiał znosić dopuszczalne na tym obszarze immisje, np. hałas (tak m.in. uchwała SN z dnia 24 lutego 2010 r., III CZP 128/09, LEX nr 578138).

Wykładnia językowa, celowościowa i systemowa przepisów Działu IX ustawy Prawo ochrony środowiska pn. „Ograniczanie sposobu korzystania z nieruchomości w związku z ochroną środowiska” wskazuje, że zamiarem ustawodawcy było dążenie do kompleksowego uregulowania skutków ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania, prowadzących do obniżenia wartości nieruchomości, bez konieczności odwoływania się do postanowień innych ustaw. Wobec tego podstawą roszczenia powoda o naprawienie szkody, polegającej na obniżeniu wartości nieruchomości, jest przepis art. 129 ust. 2 u.p.o.ś.

Rozdzielenie przy tym następstw na szkody wynikające z ograniczeń przewidzianych wprost w uchwale (uprzednio rozporządzeniu) o ustanowieniu obszaru ograniczonego użytkowania i na szkody wynikające z emisji hałasu byłoby zabiegiem sztucznym, ponieważ skutkiem wejścia w życie uchwały (rozporządzenia) jest nie tylko konieczność poddania się przewidzianym w nim wprost ograniczeniom, ale także konieczność znoszenia immisji przekraczających standard jakości środowiska, którym - w braku uchwały (rozporządzenia) - właściciel mógłby się przeciwstawić jako działaniom bezprawnym w świetle art. 174 ust. 1 u.p.o.ś. Praktyczną tego konsekwencją jest poddanie roszczeń właścicieli szczególnym ograniczeniom czasowym przewidzianym w art. 129 ust. 4 u.p.o.ś. Jak wskazano wyżej, z roszczeniem, o którym mowa w art. 129 ust. 2 można wystąpić w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia ustanawiającego obszar ograniczonego użytkowania (por. wydane na gruncie stanów faktycznych obejmujących następstwa ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. - K. wyrok SN z 6 maja 2010 r., II CSK 602/09, LEX nr 585768; post. SN z 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/10, LEX nr 584036; post. SN z 24 lutego 2010 r., III CZP 128/09, LEX nr 578138; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 marca 2012 r., I ACa 775/11, Legalis nr 457401; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17 lipca 2013 r., I ACa 601/13, Legalis nr 737405).

Uzyskany w sprawie materiał dowodowy daje podstawy do uznania, że powód T. W. wykazał przesłanki odpowiedzialności pozwanego w oparciu o art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. w zw. z art. 135 u.p.o.ś. Stwierdzić należy, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy utworzeniem obszaru ograniczonego użytkowania na podstawie uchwały Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa (...) z dnia 30 stycznia 2012 r. i ograniczeniami powoda w korzystaniu ze swojej nieruchomości, wynikającymi z hałasu związanego z funkcjonowaniem lotniska cywilnego P. – Ł. w P., a szkodą powoda w postaci zmniejszenia się rynkowej wartości jego nieruchomości o kwotę 87.389 zł, co determinuje zasądzenie na jego rzecz odszkodowania w tej wysokości. Nie można przy tym uznać, aby zasądzenie odszkodowania na jego rzecz skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem powoda w rozumieniu art. 405 § 1 k.c. - kosztem strony pozwanej. Przeciwnie twierdzenia pozwanego o tym, aby wprowadzenie takiego obszaru uatrakcyjniło nieruchomość strony powodowej wynikały z niezrozumienia istoty zabiegu, jakim jest ustanowienie takiego obszaru i prawnych tego konsekwencji dla właścicieli nieruchomości znajdujących się na takim obszarze.

Niesporne było, że na skutek wprowadzenia uchwałą Nr XVIII/302/12 Sejmiku Województwa (...) obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P. nieruchomość gruntowa powoda zabudowana m.in. budynkiem mieszkalnym i mieszkalno-biurowym znalazła się w tzw. strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania. Z materiału dowodowego zawartego w aktach sprawy jednoznacznie wynika, iż potencjalni nabywcy nieruchomości wiążą położenie nieruchomości w obszarze ograniczonego użytkowania przede wszystkim z hałasem. Dla tzw. świadomego nabywcy strefa wiąże się nie tylko z ograniczeniami w korzystaniu z nieruchomości m.in. poprzez konieczność zapewnienia w budynkach mieszkalnych właściwego klimatu akustycznego, ale przede wszystkim z koniecznością znoszenia zwiększonej emisji hałasu, co w znaczący sposób obniża komfort życia w takim miejscu. Nie można przy tym porównywać hałasu powodowanego przez komunikację miejską, tramwaje, autobusy, czy też samochody do hałasu związanego z funkcjonowaniem lotniska. Hałas wywoływany przez starty, lądowania i przeloty samolotów nie jest związany z normalnym funkcjonowaniem miasta, nie jest dla miasta czymś zwykłym; docierając do nieruchomości o przeznaczeniu mieszkalnym i przekraczając normy emisyjne zawarte w obowiązujących przepisach zakłóca korzystanie z nieruchomości ponad tzw. „przeciętną miarę”. Nie bez znaczenia pozostaje obawa przed katastrofami lotniczymi, nagłymi awaryjnymi lądowaniami, zrzutami paliwa, wreszcie spalinami produkowanymi przez samoloty, zanieczyszczającymi środowisko. Powód w przyszłości z uwagi na prognozowany wzrost liczby

operacji lotniczych zmuszony zostanie znosić hałas, który wykracza poza normy powszechnie dopuszczalne w środowisku określone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. nr 120, poz. 826). Wszystkie te okoliczności skutkują tym, że nieruchomości położone w sąsiedztwie lotniska, a więc – tak jak nieruchomość powoda – w strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania na rynku nieruchomości ze względu na mniejsze zainteresowanie mają niższe ceny niż porównywalne nieruchomości położone w innych obszarach „spokojniejszych”, gdyż z dala od lotniska. Nie powinno więc budzić wątpliwości, że ubytek wartości nieruchomości powoda jest związany z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania, a także bezpośrednio z działalnością lotniska P. - Ł., które emituje ponadnormatywny hałas. Zmniejszenie wartości nieruchomości powoda nastąpiło dlatego, że poziom natężenia hałasu na tym lotnisku zwiększył się znacząco w związku z jego rozbudową i będzie się systematycznie zwiększał w związku z planami zwiększenia lotów do 2034 r., któremu powód nie może się sprzeciwić. Nie ma przy tym znaczenia argumentacja pozwanego o zmniejszeniu liczby lotów i wycofaniu się z obsługi niektórych tras z uwagi na mniejszy pobyt na takie loty, skoro docelowo trzeba liczyć się ze zwiększeniem liczby lotów do 2034 r.

W dacie uzyskania własności nieruchomości powód nie mógł także przewidzieć, iż dojdzie do wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania, które to wprowadzenie jest reakcją na dalszą niemożność dotrzymania standardów jakości środowiska przez lotnisko, a więc niejako sankcjonuje ponadnormatywny hałas emitowany przez lotnisko, pozbawiając jednocześnie właścicieli nieruchomości prawa do żądania zaniechania uciążliwych emisji, które są związane immanentnie z własnością nieruchomości (por. wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2010 r., II CSK 685/09). Bez znaczenia przy tym pozostaje okoliczność, że pozwany podejmuje środki mające na celu zminimalizowanie uciążliwości związanych z jego działalnością dla sąsiednich nieruchomości mieszkalnych. Działania te nie doprowadziły do zmniejszenia poziomu hałasu do takiego poziomu, który odpowiadałby dopuszczalnemu na podstawie obowiązujących norm i tym samym umożliwiłyby zlikwidowanie obszaru ograniczonego użytkowania utworzonego dla lotniska P. – Ł. w P.. Reasumując, ubytek w wartości rynkowej nieruchomości powoda ustalony przez biegłego sądowego jest związany z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P., a konkretnie z ograniczeniem w korzystaniu z tej nieruchomości związanym z korzystaniem ze środowiska, polegającym na obowiązku znoszenia przekroczeń norm hałasu lotniczego. Hałas ogranicza korzystanie z nieruchomości o charakterze mieszkalnym w rozumieniu art. 129 u.p.o.ś. i art. 136 u.p.o.ś. Zmniejszenie wartości nieruchomości z powodu wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania, a także sąsiedztwa lotniska, emitującego hałas nie pozwalający dotrzymać standardów jakości środowiska, jest stratą powodującą obniżenie aktywów w majątku powoda. Obowiązany do wypłaty odszkodowania jest ten, którego działalność spowodowała wprowadzenie ograniczeń w związku z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania. W żaden sposób pozwany nie wykazał okoliczności przeciwnej, podnoszonej w odpowiedzi na pozew, aby aktualne umiejscowienie nieruchomości powoda czyniło ją atrakcyjniejszą i bardziej wartościową dla potencjalnych kontrahentów. Znamiennym jest, że jeszcze w grudniu 2010 r. władze (...) zapewniały mieszkańców nieruchomości, że są świadome powstania po ich stronie roszczeń odszkodowawczych.

Jak wielokrotnie podkreślał to Sąd Najwyższy, utrata wartości nieruchomości nie jest szkodą jedynie hipotetyczną, aktualizującą się dopiero w chwili rozporządzenia prawem, bowiem własność nieruchomości stawi dobro o charakterze inwestycyjnym, jest lokatą kapitału. W warunkach gospodarki rynkowej każda rzecz mająca wartość majątkową może być w każdym czasie przeznaczona na sprzedaż. Anachronizmem jest przyjmowanie różnych sposobów określenia wartości takich samych rzeczy w zależności od tego, czy są przeznaczone do normalnego używania i korzystania przez właściciela, czy też są przeznaczone do zbycia. Zbycie rzeczy jest takim samym uprawnieniem właściciela, jak korzystanie z niej, wobec czego traci również znaczenie odróżnienie wartości użytkowej rzeczy od jej wartości handlowej. Miernikiem wartości majątkowej rzeczy jest pieniądz, a jej weryfikatorem rynek, wobec czego rzecz ma zawsze taką wartość majątkową, jaką może osiągnąć na rynku.

Przy czym dla określenia rozmiaru szkody powoda jedynym miarodajnym dowodem była opinia biegłego z dziedziny szacowania nieruchomości opracowana zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami i rozporządzeniami wydanymi na jej podstawie przy uwzględnieniu norm m.in. Prawa budowlanego. Nie było ponadto podstaw do

odejmowania od kwoty ubytku wartości rynkowej spornej nieruchomości kosztów nakładów rewitalizacyjnych. Ustawodawca przewidział bowiem, że są to zgoła odrębne rozdzielne roszczenia, o charakterze odszkodowawczym, a wnioskowany przez pozwanego zabieg skutkowałby niczym innym, jak bezpodstawnym wzbogaceniem pozwanego kosztem interesów majątkowych strony powodowej. Nie było też podstaw do czynienia porównań ubytku wartości – czy taki w ogóle zaistniał – w stanie przed dniem 28 lutego 2012 r., tj. przed dniem wprowadzenia obszaru.

Jak wskazano wyżej, z art. 129 ust. 2 u.p.o.ś. wynika, iż szkodą jest także zmniejszenie wartości nieruchomości, co koresponduje z pojęciem straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., przez którą rozumie się między innymi zmniejszenie aktywów. Obniżenie wartości nieruchomości stanowi przy tym wymierną stratę, niezależnie od tego czy właściciel ją zbył, czy też nie zamierza podjąć w tym kierunku żadnych działań, nieruchomość jest bowiem dobrem o charakterze inwestycyjnym, jest w aktualnych czasach lokatą kapitału (por. wyrok SA w Poznaniu z dnia 13 stycznia 2011 r., I ACa 1028/10, LEX nr 898628, a także wyroki tego Sądu z dnia 14 lipca 2010 r., sygn. akt I ACa 864/09, z dnia 30 września 2010 r., sygn. akt I ACa 210/10, z dnia 25 sierpnia 2010 r., sygn. akt I ACa 626/09 i z dnia 17 czerwca 2010 r., sygn. akt I ACa 772/09). Z tego tytułu powodowi należy się od pozwanego kwota **87.389 zł** – punkt **I.b)** sentencji wyroku.

O odsetkach ustawowych od w/w kwoty orzeczono w oparciu o treść art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. jako o odsetkach za opóźnienie. Sąd podzielił pogląd powoda, aby decydujące znaczenie przypisać funkcji kompensacyjnej odsetek ustawowych. Niewątpliwie w orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowały się dwie odmienne tendencje co do ustalania daty początkowej odsetek ustawowych od świadczeń pieniężnych obejmujących zadośćuczynienia bądź odszkodowania. Jeden z nurtów orzeczniczych opierał się na założeniu, że winny być one zasądzone dopiero od daty wyrokowania, skoro to Sąd ostatecznie kształtuje wyrokiem wysokość zasądzonej kwoty tytułem zadośćuczynienia bądź odszkodowania. Zdaniem Sądu w realiach niniejszej sprawy uzasadnione jest odstępstwo od tej tendencji i uznanie za decydującą funkcję kompensacyjną odsetek ustawowych. W myśl art. 455 k.c. regułą jest, że dłużnik pozostaje z zapłatą świadczenia bezterminowego (a takim jest odszkodowanie za wyrządzoną szkodę) w zwłoce na zasadach ogólnych, tj. od momentu wezwania go przez poszkodowanego do spełnienia tego świadczenia. Od tego momentu wierzyciel ma prawo żądać odsetek ustawowych za opóźnienie na zasadzie art. 481 § 1 k.c. W orzecznictwie wydanym na tle stanów faktycznych obejmujących obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K. wyrażono także pogląd, że zasada ta dotyczyć może także odszkodowań zasądzonych na podstawie art. 129 ust. 2 i art. 136 ust. 3 u.p.o.ś. Powstanie szkody w majątku powoda wiązać należy z datą 28 lutego 2012 r., kiedy to weszła w życie uchwała Nr XVIII/302/12 z dnia 30 stycznia 2012 r. ustanawiająca obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł. w P.. Ustawodawca przewidział 2-letni, a więc dość krótki termin (o charakterze zawitym) na dochodzenie roszczeń z tym związanych, w ciągu którego powód zgłosił pozwanemu roszczenia pismem z dnia 21 marca 2013 r. na łącznym poziomie 250.000 zł. Już zatem w tej dacie pozwany miał świadomość, że powód jest zainteresowany dochodzeniem swych roszczeń tym bardziej jeśli zauważy się, że pozwany zaproponował niekorzystny sposób ugodowego zakończenia sporu, pomijając w ogóle świadczenie pieniężne w zamian za ubytek wartości nieruchomości powoda. W ocenie Sądu zatem brak podstaw, aby uprzywilejować pozwanego kosztem powoda poprzez rozstrzygnięcie o odsetkach ustawowych dopiero od dnia wyrokowania. Takie rozwiązanie skutkowałoby tym, że pozwany zainteresowany byłby jak najdłuższym prowadzeniem postępowania sądowego w tym przedmiocie. Należy wyrazić pogląd, że obowiązany do zapłaty odszkodowania może jednak pozostawać w opóźnieniu jedynie co do obowiązku wyrównania szkody, której wartość zostanie ustalona dopiero w późniejszym czasie, np. w toku postępowania sądowego.

Także drugie ze zgłoszonych przez powoda żądań - dotyczące nakładów na rewitalizację akustyczną należących do niego budynków zasługuje na uwzględnienie. Asumpt do uwzględnienia powództwa w tej części dają opinie A. K. i K. J. stanowiące, iż konieczny koszt robót budowlanych dla dostosowania w/w budynków do wymagań technicznych, jakim winny odpowiadać budynki położone na obszarze ograniczonego użytkowania lotniska cywilnego P. – Ł., tj. których poniesienie jest konieczne dla zapewnienia właściwego klimatu akustycznego wynosi **63.571,01 zł brutto (23% VAT)**.

Za prawidłową i mającą oparcie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego Sąd uznał argumentację powoda, iż okoliczność, że nie zdążył dostosować domu do wymagań technicznych zapewniających ochronę przed hałasem w okresie dwóch lat po wejściu w życie w/w uchwały Sejmiku Województwa (...) nie może pozbawić go obecnie

możliwości pozyskania środków na dokonanie niezbędnych nakładów. Stanowisko takie zostało wyrażone m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 8 listopada 2007 r., sygn. akt I ACa 749/07, jak i wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 kwietnia 2008 r., sygn. akt I ACa 2/08 wydanych na gruncie spraw związanych z utworzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. – K.. W tym ostatnim orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Poznaniu wskazał m.in., iż „ponieważ celem uregulowań art. 129 i art. 136 ustawy Prawo ochrony środowiska jest ułatwienie osobom poszkodowanym w wyniku wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, należy przyjąć, iż wskazanie na koszty poniesione w celu wypełnienia wymagań technicznych przez istniejące budynki miało wyeliminować spory co do objęcia tych kosztów obowiązkiem naprawienia szkody, skoro strona nie ma obowiązku ich ponieść. Ponieważ jako element szkody uznano „także koszty poniesione”, a nie „wyłącznie koszty już poniesione”, przepisu art. 136 § 3 w/w ustawy nie można traktować jako zawężającego zakres odszkodowania wskazany w art. 129 ust. 2 ustawy. Ten zaś mówi jedynie ogólnie o obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości”.

Za ugruntowany uznać trzeba pogląd, że obowiązek naprawienia szkody przez wypłatę odpowiedniej sumy pieniężnej powstaje z chwilą wyrządzenia szkody i nie jest uzależniony od tego, czy poszkodowany dokonał naprawy rzeczy, i czy w ogóle zamierza ją naprawić. Odszkodowanie ma bowiem wyrównać uszczerbek majątkowy powstały w wyniku zdarzenia wyrządzającego szkodę, istniejący od chwili wyrządzenia szkody do czasu, gdy zobowiązany wypłaci poszkodowanemu sumę pieniężną odpowiadającą szkodzie, ustaloną w sposób przewidziany prawem. Pozytywnie zagadnienie to przesądził także Sąd Najwyższy w orzecznictwie zapadającym na gruncie stanów faktycznych związanych z funkcjonowaniem lotniska wojskowego P. – K..

Reasumując, podkreślić należy, że ponieważ celem uregulowań art. 129 i 136 u.p.o.ś. jest ułatwienie osobom poszkodowanym w wyniku wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, należy przyjąć, że wskazanie na koszty poniesione w celu wypełnienia wymagań technicznych przez istniejące budynki miało wyeliminować spory co do objęcia tych kosztów obowiązkiem naprawienia szkody, skoro strona nie ma obowiązku ich ponieść. Ponieważ jako element szkody uznano „także koszty poniesione”, a nie „wyłącznie koszty już poniesione”, przepisu art. 136 ust. 3 ustawy nie można traktować jako zawężającego zakres odszkodowania wskazany w art. 129 ust. 2 ustawy. Ten zaś mówi jedynie ogólnie o obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości. Sąd uznał za zasadne zastosować stawkę 23% podatku VAT, albowiem musiał uwzględnić, że stosuje się różne stawki opodatkowania podmiotów mogących na rzecz powoda wykonać takie prace rewitalizacyjne. O ile powód nie może domagać się wykonania na swoją rzecz - kosztem pozwanego - prac ponadstandardowych nie pozostających w związku z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania, a jedynie nakładów na zapewnienie wymagań akustycznych budynku o tyle brak podstaw aby pozwanego „uprzywilejować” stosowaniem niższej stawki podatku VAT dla prac, które powód wykona w swoim budynku mieszkalnym (punkt **I.a**) sentencji wyroku).

Także w odniesieniu do tego roszczenia Sąd określił datę początkową płatności odsetek ustawowych na dzień wniesienia pozwu. Wyżej zaprezentowana argumentacja dotycząca ich płatności zachowuje swą aktualność także w odniesieniu do tego roszczenia. Jeśli chodzi o oba roszczenia, od dnia 1 stycznia 2016 r. będą one płatne w wysokości odpowiadającej odsetkom za opóźnienie. Powyższe wynika ze zmiany brzmienia art. 481 k.c. dokonanej od dnia 1 stycznia 2016 r.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie **II** sentencji wyroku.

Na koszty te składała się opłata sądowa od pozwu, wydatki na poczet dowodu z opinii biegłych i wynagrodzenie pełnomocników procesowych stron.

Mając na uwadze fakt, iż powód wygrał tę sprawę w całości Sąd zastosował przepis art. 98 § 1 i § 3 k.p.c.

Powód uiścił opłatę sądową od pozwu w kwocie 6.000 zł (jej wysokość określał w niniejszej sprawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; t.jedn. Dz.U. 2014 r., poz. 1025), nie uiścił natomiast opłaty sądowej od rozszerzonego roszczenia (opłata sądowa w wysokości 1.500 zł). Ponadto strony były

reprezentowane przez fachowych pełnomocników, koszt wynagrodzeń których określał § 6 punkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.jedn. opubl. Dz.U. 2013 r., poz. 490). Ponadto powód uiszczył dwie zaliczki w kwotach po 5.000 zł (k. 30) i 7.765,96 zł (k. 950).

Uwzględniając powyższe, zasądzono od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.000 zł z tytułu zwrotu części uiszczonej przez niego opłaty sądowej od pozwu, a na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1.500 zł tytułem nieuiszczonej części opłaty sądowej od pozwu.

Z uwagi na to, że w dacie orzekania rozliczono wynagrodzenia biegłych A. K. (3.540,96 zł) i K. J. (5.347,94 zł) zasądzono od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8.888,90 zł z tytułu części poniesionych przez niego wydatków na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii tych biegłych. Do rozliczenia pozostało wynagrodzenie biegłego sądowego R. D. z uwagi na skargę strony pozwanej na orzeczenie referendarza sądowego, a zatem w dacie orzekania nie można było przesądzić, ile powodowi więcej należeć będzie się od pozwanego tytułem tych wydatków, w konsekwencji, jaka część zaliczki zostanie powodowi zwrócona jako niewykorzystana ze Skarbu Państwa.

Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania wyższych stawek wynagrodzeń pełnomocników stron, aniżeli stawki minimalne w kwocie 3.600 zł. W sprawie odbyły się trzy terminy rozpraw, natomiast pisma procesowe stron cechowały się pewną powtarzalnością i nie odbiegały treścią od pism składanych w innych sprawach obejmujących niemal tożsame stany faktyczne, jeśli chodzi o położenie nieruchomości na obszarze ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – Ł..

/-/ SSO Zofia Lehmann

Sygn. akt XII C 1252/13

ZARZĄDZENIE

- 1) notować w kontrolce uzasadnień,
- 2) odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron,
- 3) akta sprawy przedłożyć referendarzowi sądowemu – wniosek o przyznanie wynagrodzenia jak k. 1138 akt,
- 4) akta sprawy przedłożyć za 14 dni od dnia doręczenia lub z apelacją.

P., dnia 6 września 2016 r.

/-/ SSO Zofia Lehmann